

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เชิงพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

Project Evaluation of Potentials for Civil Politics in the Democracy in the Southern Gulf of Thailand

สุนิสา เชาว์เมธากิจ^{1*}, เฉลิมศักดิ์ บุญนำ² และเชิดเชาว์ เชาว์เมธากิจ³

Sunisa Chaomatagit^{1*}, Chaleomsak Bunnam² and Chertchao Chaomatakit³

¹ อาจารย์, สาขาวิชาศึกษาทั่วไป, คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lecturer of General Education Department, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University.

² ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² Ph.D, College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University.

³ นักวิจัยอิสระ

³ Independent Researcher.

* Corresponding author, E-mail: sunisa@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเชิงพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้รูปแบบประเมินแบบประยุกต์ใช้ CIPPI Model กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย คือ คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) จำนวน 18 คน ผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 20 คน และผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 68 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ผลของการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบทความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.88$) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.94$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.93$) 3) ด้านกระบวนการ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.94$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.89$) 4) ด้านผลิต/ผลลัพธ์ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.21$) และ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมระดับจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.01$) และ 5) ด้านผลกระทบ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.01$) และ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการและคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.91$) ประโยชน์จากโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมเพื่อมองปัญหา ร่วมหาแนว

ทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ เพื่อการพัฒนา
ศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: ประเมินโครงการ, ศักยภาพพลเมือง, ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

Abstract

This project aims to evaluate the project of the potential for Civil Politics in Democracy by means of implementing the CIPPI Model. The sampling group, residing in the Thailand's southern gulf provinces, was comprised of 18 committees of the Civil Society Network (CSN), 20 project coordinators, and 30 participants. In the aggregate, there were 68 people. Data were collected from questionnaires and interviews. The questionnaires were analyzed by means of average and standard deviation and subsequently analyzed with the interviews. Consequently, the research revealed five aspects. First, an overview of the context demonstrated high agreement ($\bar{x}=2.88$). Second, an overview opinion of participants ($\bar{x}=2.94$), project workers, and committees of the Civil Society Network (CSN) ($\bar{x}=2.93$) highly agreed on the factor inputs. Third, an overview opinion of participants ($\bar{x}=2.94$), project workers, and committees of the Civil Society Network (CSN) ($\bar{x}=2.89$) highly agreed on the process. Fourth, an overview opinion of participants ($\bar{x}=3.21$), project workers, and committees of the Civil Society Network (CSN) ($\bar{x}=3.01$) highly agreed on the outcome. Fifth, an overview opinion of participants ($\bar{x}=3.01$), project workers, and committees of the Civil Society Network (CSN) ($\bar{x}=2.91$) highly agreed on the effects. The merits of the potential for Civil Politics in Democracy Project are to encourage people to take on a role, take part in problems, and seek for solutions that can forge a partnership between civilians and the public sector to consolidate the potential of civic politics.

Keywords: project evaluation, potentials of civic politics, and Southern Gulf of Thailand

บทนำ

การเมืองภาคพลเมือง (civil politics) ไม่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าไปแย่งอำนาจหรือแทนที่อำนาจของนักรการเมือง การเมืองภาคพลเมืองไม่ใช่พรรคการเมืองที่หวังชนะเลือกตั้งและเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง แต่เป็นกระบวนการสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะที่พลเมืองรวมตัวกันอย่างมีอิสระมีศักดิ์ศรีไม่ได้รับจ้างผู้ใด เพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย ในการพัฒนา และในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ การเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็งจะช่วยปกป้องสถาบันประชาธิปไตยต่างๆ จากการถูกแทรกแซงด้วยอำนาจ เช่น เสรีภาพของสื่อมวลชน ระบบตุลาการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (ประมวล วรรษี, 2551) การเมืองภาคพลเมือง เป็นการเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันเชื่อว่าการเมืองภาคพลเมืองน่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่

จะทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืน แต่การเมืองภาคพลเมืองมิได้เกิดได้ง่ายแต่เชื่อว่าสามารถเสริมสร้างให้เกิดได้ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551)

สภาพพัฒนาการเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551) นโยบายที่สำคัญโดยสภาพพัฒนาการเมืองซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้กำหนดแผนงานยุทธศาสตร์ในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการบริหารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการเพื่อการทำงาน มีการรายงานในทุกขั้นตอนการใช้งานใช้งบประมาณของหน่วยงานและภารกิจที่ได้มอบหมายในการทำงานที่เป็นไปตามทิศทางขององค์กร จึงได้มีความจำเป็นในการติดตามประเมินผลโครงการที่ได้รับทุนจากกองทุนพัฒนาการเมือง และการทำงานของกลไกหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองพิจารณาโครงการเบื้องต้นที่เป็นกลไกการทำงานในระดับจังหวัด ซึ่งคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ที่ได้รับมอบหมายภาระงานที่ได้กำหนดให้ดูแลตรวจสอบพิจารณาตลอดจนติดตามให้ความรู้แนะนำช่วยเหลือแก้ไขปัญหาปรับปรุงโครงการและเป็นพี่เลี้ยงในโครงการ ซึ่งการทำงานในช่วงที่ผ่านมาโครงการต่าง ๆ ได้ดำเนินการไปตามแผนงาน และขอบเขตงาน (Terms of Reference : TOR) ที่ได้กำหนดตามเงื่อนไขข้อตกลงในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้ส่งรายงานความก้าวหน้าฉบับร่างไปยังหน่วยงานแล้วจึงได้มีการประเมินโครงการผู้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ประจำปีงบประมาณ 2556 สำนักงานสภาพพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า ให้มีความสมบูรณ์และความคิดเห็นในการประเมินจากเครื่องมือและแนวคิดทฤษฎีที่ได้ร่วมกันออกแบบให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของสภาพพัฒนาการเมือง โดย ในปี 2556 กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้มีการสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเมือง พ.ศ.2551 มาตรา 33 ประเภทโครงการเชิงพื้นที่ ปี 2556 และการบริหารจัดการของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในการพิจารณากลั่นกรองและติดตามโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพประสิทธิผลทราบถึงผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรผู้รับทุนเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการในปีต่อ ๆ ไปคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจึงมีมติในการประชุมครั้งที่ 5/2556 ในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2556 ให้มีการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพพลเมืองเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ (สถาบันพระปกเกล้า, สำนักงานสภาพพัฒนาการเมือง, 2556) และที่สำคัญการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเชิงพื้นที่ฝั่งอ่าวไทยในภาคใต้นั้นมีบริบทพื้นที่ทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างจากบริบทเชิงพื้นที่ฝั่งอันดามันและพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อได้ตัวแบบความสำเร็จจากการดำเนินโครงการนำไปสู่การพัฒนาโครงการการเมืองภาคพลเมืองระหว่างหน่วยงาน และสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

ดังนั้น การประเมินโครงการด้วยการวิจัยนั้น รูปแบบที่ได้รับความนิยมและสนใจคือ รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจของ แดเนียล สต๊ฟเฟิลบีม (Daniel L.Stufflebeam) การประเมินการพัฒนา ศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทำการประเมินในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ โดยใช้รูปแบบ CIPP Model และเพื่อให้ทราบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งในด้านบวกและลบ สมหวัง ไม่สมหวัง เพื่อการปรับปรุงพัฒนาโครงการต่อไปในอนาคต ผู้วิจัย

จึงใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบประยุกต์ใช้ CIPPI Model เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการจัดดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเชิงพื้นที่ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์/ผลผลิต และผลกระทบ ตามแนวคิดการ ประเมินสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ใช้ CIPPI Model (Context, Input, Process, Product and Impact)

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การประเมินตามรูปแบบซีบีพี (CIPP Model)

การประเมินรูปแบบซีบีพี (CIPP Model) (Stufflebeam, Madam, & Kellaghan, 2000) ได้ กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อน การดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น โครงการอาหารเสริมแก่เด็กวัยก่อนเรียน เรา จะต้องวัดส่วนสูง และชั่งน้ำหนัก ตลอดจน ดู หิด เหา กลากเกลื้อน ของเด็กก่อน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง ของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมี ประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของ นโยบาย / แผนงาน/โครงการซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่ เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับผลกระทบ (Impact) จากโครงการด้วย โดยจากการ ประเมินผลกระทบที่เกิดจากโครงการ เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นไประยะหนึ่ง สารสนเทศที่ได้จะชี้ให้เห็น ว่าโครงการ “สำเร็จ” จริง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่ใช่แค่ “ทำเสร็จ” เท่านั้น

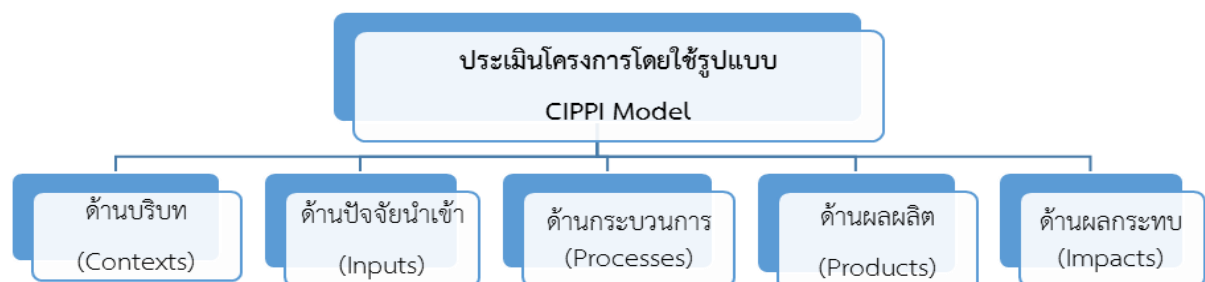
สำหรับ สดฟเฟิลบีม ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการและพิจารณาโครงการของกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการของคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ / ล้มเลิก หรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินผลเพื่อพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของกองทุนพัฒนาการเมืองและคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงานตอบสนองวัตถุประสงค์ของสภาพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สอดคล้องกับประเด็นการประเมินแบบ CIPPI ทั้ง 5 ประการ

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเอกสารการประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด กลุ่มผู้ดำเนิน และผู้เข้าร่วมโครงการ แนวคิดที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ CIPP Model และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการจัดประเมินผลโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2556 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยการประเมินผลโครงการครั้งนี้ใช้แนวคิด CIPP Model ทำให้สามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันจะส่งผลให้เกิดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมของคณะกรรมการเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในการทำงานเพื่อการบริหารจัดการโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้ได้รับผลกระทบในการจัดดำเนินโครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้โดยมีรูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ CIPPI Model ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดรูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ CIPPI Model

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) กลุ่มคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) 2) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และ 3) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ได้กลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ 1) กลุ่มคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) จำนวน 18 คน 2) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 20 คน 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 68 คน

2. ขอบเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (ฝั่งอ่าวไทย+1) คือ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และ พัทลุง

3. ขอบเขตโครงการ ประกอบด้วย 1) สร้างเสริมสำนักพลเมืองแก่เยาวชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เสริมสร้างการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินจังหวัดชุมพร 3) โครงการสวัสดิการ 4) โครงการแก้ไขปัญหาที่ดิน 5) สภาก่อการชุมชนสวัสดิการชุมชน, ที่ดิน (พอช.) 6) ทรัพยากรสวัสดิการชุมชน 7) เสริมสร้างศักยภาพองค์กรชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ 8) พัฒนาศักยภาพประชาสังคมภูมิภาคเพื่อเกื้อหนุน 9) พัฒนาความร่วมมือความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาใน จ.พัทลุง 10) การสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 11) โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน 12) อบรมเชิงปฏิบัติการ เสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน เด็กและเยาวชนนำเข้าสู่ครอบครัวและชุมชน และ 13) พัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ตำบลบ้านหาด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามวัดความคิดเห็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยค่อนข้างน้อย เห็นด้วยค่อนข้างมาก และเห็นด้วยมาก นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเชิงพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เป็นโครงการที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนพื้นที่เป็นสำคัญ รวมทั้งการขยายความรู้ เครือข่ายไปในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเป็นการขยายผลของการจัดดำเนินโครงการซึ่งมีอยู่จำนวนมาก รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับมีจำนวนมากขึ้นอยู่กับเป้าหมายของโครงการเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความตระหนักการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพพลเมืองเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง โดยวิเคราะห์ผลการวิจัยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านบริบท (Contexts)

ประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นพื้นที่โครงการเมืองคึกคร/สถาบันที่มีบทบาทและเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.02$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการผู้นำชุมชนมีบทบาทการนำ ($\bar{x} = 2.97$) ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.64$) ประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการครอบงำ/พึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเมือง ($\bar{x} = 2.82$) ประเด็นผู้เข้าร่วมโครงการมีความเชื่อมั่นไม่หวาดระแวงสงสัยต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.65$) และประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการมอมเมาบิดเบือนข้อมูลและค่านิยมที่ผิดเพี้ยนจากสื่อสาธารณะ ($\bar{x} = 2.71$)

1.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นพื้นที่โครงการเมืองคึกคร/สถาบันที่มีบทบาทและเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.02$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการผู้นำชุมชนมีบทบาทการนำ ($\bar{x} = 2.82$) ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.64$) ประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการครอบงำ/พึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเมือง ($\bar{x} = 2.65$) ประเด็นผู้เข้าร่วมโครงการมีความเชื่อมั่นไม่หวาดระแวงสงสัยต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.65$) และประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการมอมเมาบิดเบือนข้อมูลและค่านิยมที่ผิดเพี้ยนจากสื่อสาธารณะ ($\bar{x} = 2.65$)

1.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นพื้นที่โครงการเมืองคึกคร/สถาบันที่มีบทบาทและเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.02$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นพื้นที่โครงการผู้นำชุมชนมีบทบาทการนำ ($\bar{x} = 2.97$) ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.97$) ประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการครอบงำ/พึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเมือง ($\bar{x} = 3.02$) ประเด็นผู้เข้าร่วมโครงการมีความเชื่อมั่นไม่หวาดระแวงสงสัยต่อการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 2.65$) และประเด็นพื้นที่โครงการปลอดจากการมอมเมาบิดเบือนข้อมูลและค่านิยมที่ผิดเพี้ยนจากสื่อสาธารณะ ($\bar{x} = 2.71$)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs)

การประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นทรัพยากรโครงการอื่น ๆ มีความพร้อมเพียง ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นทีมงานผู้ดำเนินโครงการมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการโครงการ ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการมีความพร้อมและสนใจต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ($\bar{x} = 3.00$)

2.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นทรัพยากรโครงการอื่น ๆ มีความพร้อมเพียง ($\bar{x} = 2.90$) ประเด็นที่ทีมงานผู้ดำเนินโครงการมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการโครงการ ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการมีความพร้อมและสนใจต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ($\bar{x} = 2.95$) ประเด็นงบประมาณที่ได้รับเหมาะสมทันต่อเวลา ($\bar{x} = 2.76$)

2.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในเกือบทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นเนื้อหา/หลักสูตร/กระบวนการมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.12$) ประเด็นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.12$) ประเด็นความรู้ทักษะของวิทยากรมีความสอดคล้องกับกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.08$) ประเด็นความพร้อมของเอกสารและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.08$) และประเด็นระยะเวลาที่จัดกิจกรรมโครงการ มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 2.80$)

3. ด้านกระบวนการ (Processes)

การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการในระยะต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลาทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการทุกกลุ่มโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นการอำนวยความสะดวกโครงการและการประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริหารงานโครงการ ($\bar{x} = 2.85$) ประเด็นการจัดโครงสร้างของโครงการมีผู้รับผิดชอบอย่างเหมาะสมชัดเจน ($\bar{x} = 3.10$) ประเด็นขั้นตอนการดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติในโครงการมีความเหมาะสมชัดเจน ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของโครงการ ($\bar{x} = 2.66$) และประเด็นมีการประชาสัมพันธ์ ปิดประกาศ และถ่ายทอดโครงการไปยังหน่วยงานอื่น ($\bar{x} = 2.71$)

3.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นการอำนวยความสะดวกโครงการและการประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริหารงานโครงการ ($\bar{x} = 2.85$) ประเด็นการจัดโครงสร้างของโครงการมีผู้รับผิดชอบอย่างเหมาะสมชัดเจน ($\bar{x} = 3.10$) ประเด็นขั้นตอนการดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติในโครงการมีความเหมาะสมชัดเจน ($\bar{x} = 3.15$) ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของโครงการ ($\bar{x} = 2.66$) และประเด็นมีการประชาสัมพันธ์ ปิดประกาศ และถ่ายทอดโครงการไปยังหน่วยงานอื่น ($\bar{x} = 2.71$)

3.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการให้ทราบโดยทั่วไป ($\bar{x} = 2.96$) ประเด็นขั้นตอนการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.08$) และประเด็นการอำนวยความสะดวกโครงการและการประสานงานแก้ปัญหาที่มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 2.80$) ตามลำดับโดยสรุปภาพรวมในด้านกระบวนการของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.94$)

4. ด้านผลผลิต (Products)

การประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการปรับเปลี่ยนโครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

4.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นประสิทธิภาพ/ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณและทรัพยากรโครงการ ($\bar{x} = 3.12$) ประเด็นการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องความร่วมมือของกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x} = 2.98$) ประเด็นการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

4.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ($\bar{x} = 3.10$) ประเด็นประสิทธิภาพ/ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณและทรัพยากรโครงการ ($\bar{x} = 3.08$) ประเด็นการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องความร่วมมือของกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x} = 2.98$) ประเด็นการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ($\bar{x} = 3.00$) ประเด็นความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

4.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น กล่าวคือ ประเด็นความพึงพอใจต่อกิจกรรมโครงการในภาพรวม ($\bar{x} = 3.08$) ประเด็นการได้รับความรู้และทักษะจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ($\bar{x} = 3.32$) ประเด็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับตนเองและครอบครัว ($\bar{x} = 3.24$) และประเด็นการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม ($\bar{x} = 3.20$)

5. ผลกระทบ (Impacts)

การติดตามตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากมีผลผลิตเกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเชิง ทั้งผลกระทบในเชิงบวกอันเป็นผลที่คาดหวังไว้จากการจัดให้มีโครงการและผลกระทบเชิงอันเป็นผลที่ไม่ได้มีการคาดคิดหรือคาดหวังไว้จากการจัดให้มีโครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมือง ในด้านผลกระทบของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็นกล่าวคือ ประเด็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาให้กับตนเองและครอบครัว ($\bar{x} = 2.93$) ประเด็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม ($\bar{x} = 2.95$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลให้เกิดผลพลอยได้อื่นในพื้นที่โครงการ เช่น ความร่วมมือเพื่อป้องกันภัยชุมชน ความสามัคคี ฯลฯ ($\bar{x} = 2.93$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการเปิดรับสื่อที่หลากหลายทางารเมืองในพื้นที่โครงการ ($\bar{x} = 2.95$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่โครงการ ($\bar{x} = 2.95$) และประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลสะท้อนต่อการขับเคลื่อนงานองค์กร ชุมชน และสังคม ($\bar{x} = 2.95$)

5.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมือง ในด้านผลกระทบของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็นกล่าวคือ ประเด็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาให้กับตนเอง และครอบครัว ($\bar{x} = 2.93$) ประเด็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม ($\bar{x} = 2.95$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลให้เกิดผลพลอยได้อื่นในพื้นที่โครงการ เช่น ความร่วมมือเพื่อป้องกันภัยชุมชน ความสามัคคี ฯลฯ ($\bar{x} = 3.05$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการเปิดรับสื่อที่หลากหลายทางการเมืองในพื้นที่โครงการ ($\bar{x} = 2.71$) ประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่โครงการ ($\bar{x} = 2.90$) และประเด็นการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลสะท้อนต่อการขับเคลื่อนงานองค์กร ชุมชน และสังคม ($\bar{x} = 2.93$)

5.3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมือง ในด้านผลกระทบของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็นกล่าวคือ ประเด็นประชาธิปไตยในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ($\bar{x} = 3.12$) ประเด็นชุมชนมีการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะหรือกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น ($\bar{x} = 2.96$) และประเด็นการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่ม/องค์กร ชุมชน และสังคมมากขึ้น ($\bar{x} = 2.96$)

สำหรับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ประโยชน์จากโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถแก้ไข้ปัญหาของชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสู่ชุมชน รวมถึงการแก้ไข้ปัญหาชุมชนโดยการขับเคลื่อนจากภาคประชาสังคมอย่างชัดเจน อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึงการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสู่ชุมชนด้วยการกระบวนการพัฒนางานชุมชนอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การเข้าร่วมเวทีประชุมเพื่อการสร้างพื้นที่กลางให้กับประชาชนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้แลกเปลี่ยนพูดคุยแนวทางการพัฒนาสู่ชุมชนความเป็นประชาธิปไตย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทำให้พบประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านบริบท (Contexts)

ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น สอดคล้องกับ จารุวรรณ แก้วมะโน (2555) เรื่อง รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการประเมินโครงการสร้างสำนึกพลเมือง พบว่า บริบทด้านโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชนหรือไม่ เพราะหากไม่มีความสอดคล้อง ย่อมไม่เป็นที่ต้องการไม่เป็นที่สนใจของคนในโรงเรียนและชุมชนที่จะร่วมกันดำเนินโครงการ ซึ่งโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560 ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ รงค์ บุญสายขวัญ (2557) กล่าวถึง การเมืองภาคพลเมือง คือ การใช้อำนาจของพลเมืองในกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางการเมืองตามสิทธิของพลเมือง เกิดขึ้นได้ในระดับชุมชนหรือระดับชาติในประชาธิปไตยไทยที่มีตั้งแต่ ทศวรรษ 2510 เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองที่ส่งผลต่อการจัดความสัมพันธ์

เชิงอำนาจกับรัฐใหม่ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2560) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานของบ้านเมืองหากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือเป็นการป้องกันมิให้นักการเมืองกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของพี่น้องประชาชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังหรือมีการตอบสนอง ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมการวางแผนตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบต่อเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs)

ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น สอดคล้องกับ จารุวรรณ แก้วมะโน (2555) เรื่อง รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการประเมินโครงการสร้างสำนักพลเมือง พบว่า คุณครูวิทยากร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องทราบแนวคิดพื้นฐานในเรื่องนโยบายสาธารณะ การมีส่วนร่วม และกระบวนการฉันทามติเป็นอย่างดีที่สุดสำคัญต้องมีเทคนิคในการถ่ายทอดองค์ความรู้และกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า คุณครูมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการ 6 ขั้นตอน รวมไปถึงมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการฉันทามติเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน มีทักษะในการถ่ายทอดและการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

3. ด้านกระบวนการ (Processes)

ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น และโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสู่ชุมชน รวมถึงการแก้ไขปัญหามุมชนโดยการขับเคลื่อนจากภาคประชาสังคมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ และยุทธพร อิศรชัย (2555) วิจัยการประเมินผลงานของสภาพัฒนาการเมืองคุณภาพ พบว่า ในการปฏิบัติงานของสภาพัฒนาการเมือง พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองด้านคุณภาพในการปฏิบัติงานของสภาพัฒนาการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง โดยความเหมาะสมของระยะเวลาในการประชุมสภาพัฒนาการเมือง กลุ่มตัวอย่างมองว่ามีคุณภาพมากที่สุดในการปฏิบัติงานของสภาพัฒนาการเมือง เนื่องจากมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น มีระเบียบและข้อบังคับในการประชุมมีแบบแผนและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานทำให้สะดวกต่อการบริหารจัดการด้านเวลา

4. ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ (Products)

ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น สอดคล้องกับ จารุวรรณ แก้วมะโน (2555) เรื่อง รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการประเมินโครงการสร้างสำนักพลเมือง พบว่า โครงการสร้างสำนักพลเมืองสามารถสร้างสำนักให้แก่ผู้ทำโครงการได้อย่างชัดเจน

กล่าวคือ นอกจากจะได้รับความรู้ วิธีการกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์แล้ว ผู้ทำโครงการยังเกิดทัศนคติเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน

5. ด้านผลกระทบ (Impact)

ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นด้วยค่อนข้างมากในทุกประเด็น สอดคล้องกับ จารุวรรณ แก้วมะโน (2555) เรื่อง รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการประเมินโครงการสร้างสำนักพลเมือง พบว่า การดำเนินโครงการสร้างสำนักพลเมืองที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกให้แก่นักเรียนและผู้เข้าร่วมโครงการหลายด้านถึงระดับของจิตสำนึก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายของเด็ก เยาวชน เพื่อสร้างกลุ่มผู้นำในรุ่นต่อไปที่สามารถดำเนินการพัฒนาศักยภาพพลเมืองในพื้นที่นั้น ๆ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อสามารถนำไปจัดดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

2. ควรส่งเสริมการสร้างการปฏิบัติการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมไทย โดยการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมเพื่อสร้างคุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศและพลเมืองที่ดีของโลก

3. การให้สิทธิ เสรีภาพ หรือช่องทางเพื่อประชาชนสามารถสื่อสารข้อมูลต่อสาธารณะชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อหน้าที่ทางการเมืองภาคพลเมือง พร้อมทั้งส่งเสริมสัมพันธภาพความร่วมมือที่ดีระหว่างการเมืองภาคพลเมืองกับการเมืองโดยตัวแทน อันส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาสังคมแบบระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรมีนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ในกลุ่มโซนภาคอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในพื้นที่ พร้อมทั้งช่วยในการดำเนินกิจกรรมภาคพลเมืองในประเด็นที่ยังมีความอ่อนแอ โดยการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องเพื่อการดำเนินกิจกรรมการเมืองภาคพลเมืองที่สามารถเป็นต้นแบบการเรียนรู้และนำไปสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างประสบความสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยการติดตามประเมินผลโครงการที่รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ภาคใต้ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่าน และแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่จากสถาบันพระปกเกล้า

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ แก้วมะโน. (2555). *รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการประเมินโครงการสร้างสำนักพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมืองโดยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 6(2), 1-18.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ และยุทธพร อิศรชัย. (2555). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การประเมินผลงานของสภาพัฒนาการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- ปธาน สุวรรณมงคล (2560) การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 87-103.
- ประเวศ วะสี. (2551).การเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 6(2), 1-9.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2557). การเมืองภาคพลเมือง : ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 6(2), 121-140.
- สถาบันพระปกเกล้า, สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง. (2556). *คู่มือแนวทางการบริหารจัดการคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). *สารความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ชุด การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักกรรมาธิการ. (2560). *รายงานของคณะกรรมการฯ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาพัฒนาการเมือง* *สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง "ข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ"*. เอกสารอัดสำเนา.
- อนรรักษ์ นิยมเวช. (2554). *บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.
- Stufflebeam, D. L., Madam, C. F., & Kellaghan, T. (eds.). (2000). *The CIPP model for evaluation in Evaluation model*. Boston, MA: Kluwer Academic.